

Риёзус солиҳийн шарҳи / Ҳаё ва унинг фазилати ҳамда у билан хулқланишга одатланмоққа тарғиб қилиш ҳақида / 1223-ҳадис

1223 - وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ الْلِّحْيَةِ، وَالسِّوَادِ، وَاسْتِنشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَعَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَتَنْفُذُ الْإِبْطِ، وَخَلْقُ الْعَائِنَةِ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ» قَالَ الرَّاوِي: وَتَسَيَّسَتِ الْعَاشرَةُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمَضَةُ.
قَالَ كَيْعَ - وَهُوَ أَحَدُ رُوَايَتِهِ - : (انْتِقَاصُ الْمَاءِ)، يَعْنِي: الْإِسْتِنْجَاءُ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ [261].

«البراجم» بِالباء المُوحَّدةِ والجيم، وهي: «عَقْدُ الْأَصَابِعِ»، «وَإِعْفَاءُ الْلِّحْيَةِ» معناها: لَا يُفْصُلُ مِنْهَا شيئاً.

1223. Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам айтдилар:

«Ўн нарса фитратдан (соф табиатдан)дир; мўйлабни қисқартириш, соқолни ўстириш, мисвок, бурунга сув олиб тозалаш, тирноқларни олиш, бўғинларнинг бужмайган жойларини ювиш, қўлтиқ (туки)ни юлиш, қовуқ (туки)ни қириш, истинжо қилиш ва ровий (Мисъаб), ўнинчисини унутдим, оғизни чайиш бўлса керак», деди».

Ровийлардан бири Вакеъ ҳадиснинг матнидаги “интиқосул ма`и” «Сувни кесиши», яъни истинжо, деб айтди.

Имом Муслим ривояти.

Шарҳ: Уламолар «сувни кесиши» деганда истинжо қилиш ёки пешобнинг қолдиқларини сув билан ювиб ташлаш ёхуд васвасани даф қилиш учун сув

сепиш назарда тутилганлигини айтишган.

Ислом бундок ишларни «Фитрат суннатлари» - Аллоҳ таоло инсонни яратгандаги соф табиат ва Аллоҳ таоло инсонларга юборган соф динлар суннати, деб номлаган.

Қаранг, номлашда ҳам қанча фарқ бор. Исломий номлаш инсоннинг Роббисининг кўрсатмаси ила бўлган. Фарбий номлаш бўлса, маданиятни кечикиб англаган инсоннинг ўз фикридан чиққандир. Шунинг учун ҳам икки ном ўртасида осмон билан ерчалик фарқ бор.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам олдин «фитрат суннатлари» ўнта эканини эълон қилиб қўйиб, кейин уларни бирма-бир номлаб чиқмоқдалар.

1. «Мўйлабни қисқартириш, қайчилаш»

Яъни, мўйлабнинг лаб устига ўсиб тушган қисми қирқилиб, лабнинг қизғиши қисми яхшилаб очилиши, унга мўйлабнинг туклари тушмаслиги керак. Шунингдек, бошқа тарафларга қараб ўsgан, тартибсиз бўлиб кетадиган туклари ҳам қирқилиб турилади.

2. «Соқолни ўстириш»

Яъни, соқолни мўйлабга ўхшатиб қирқиб турилмайди, унинг узун бўлишига қўйиб берилади. Аммо узунлиги қанча миқдоргачалиги ҳақида бир оз ихтилоф бўлган. Ўша ихтилофнинг ашаддийлашган кўриниши ҳозир ҳам баъзи-баъзида зоҳир бўлиб туради.

Ҳанбалий мазҳаби асосида ўз фикрлари билан ижтиҳод қиладиган гуруҳлар соқолга умуман тиф текизиш мумкин эмас, дейдилар. Улар ўзларининг бу гапларига ушбу лафзни ва яна шу маънога яқин ҳадиси шарифларни далил қилиб келтирадилар. Бу масаланинг тафсилотини кейинги ҳадисда ўрганамиз.

3. «Мисвок»

Яъни, тишни ва оғизни тозалаб юриш. Бу масалани юқорида ўрганилди.

4. «Бурунга сув олиб тозалаш»

Буруннинг инсон ҳаётида тутган ўринини гапириб ўтиришнинг ҳожати бўлмаса керак. Шундок мухим аъзони яхшилаб, озода ҳолда тутиш ҳар бир мусулмон учун диний мажбуриятдир. Ҳар таҳоратда бурунга яхшилаб сув олиб, ичкарисига тортиб, сўнгра чиқариб ташлашни уч марта қилиш бор. Бу билан бурунга кириб қолган турли заарли чанг-ғубор ва микроблар чиқарилиб юборилади ва инсон соғлиги учун муҳим иш амалга оширилади.

Яқинда олимлар бу борада илмий тажриба ўтказдилар. Бунинг учун бир гуруҳ намозхон ва бир гуруҳ бенамоз одамларни, яъни, бурнини доимо тозалаб юрадиган ва тозаламайдиган одамларни олдилар ва уларнинг бурунлари ичини ўрганиб чиқдилар. Намозхонларнинг бурунлари тоза, ичида соғликлари учун зарарли нарсалар йўқлиги маълум бўлди. Бенамозларнинг бурунлари ичидан эса турли микроблар чиқди. Уларни исмлари ва миқдори рўйхатини туздилар. Сўнгра бурнини тозаламайдиганларда мавжуд bemorliklar rоjihati tuzildi. Бурнини тозалайтидан оғориғ эканлиги аён бўлди. Агар гап чўзилиб кетиши истиҳоласини қилмаганимизда илмий нашрлардан бирида чоп этилган мақолани тўла таржима қилиб, мазкур китобга киритган бўлардик.

Биргина шу мисолнинг ўзидан ҳам Ислом динимиз қанчалик улуғ дин эканини англаш олиш мумкин, деб ўйлаймиз.

5. «Тирноқларни қисқартиш»

Бу ҳам инсоннинг соф табиати талаб қиласиган нарса. Тирноқни вақти-вақти илиа қисқартиб турмаса бўлмайди. Тирноқ ўсганда тагига кир тўпланади. Бу нарса турли касалликларга сабаб бўлиши мумкин. Шунингдек, тирноқни ўстириб юришнинг бошқа заарлари ҳам бор. Фақатгина табиати бузук маданият тирноқни ўстириб юриш маданиятдандир, демаса, бошқа бирор бу номаъкулчиликни айтмайди.

Олинган тирноқ ва соchlарни кўмиб юбориш тавсия қилинади. Бирор овлоқроқ жойга ташланса ҳам бўлади. Лекин таҳоратхона ёки ғусл қилинадиган жойга ташлаб бўлмайди.

6. «Бўғинларнинг бужмайган жойларини яхшилаб ювиш»

Бунда инсон баданининг кир тўпланиб қоладиган: бўғинлар, киндик, қўлтиқ каби жойлари кўзда тутилган. Албатта, бундоқ жойларни яхшилаб ювилмаса, кир тўпланиб одамдан ноxуш ҳид чиқиши, тўпланган ифлосликлар касаллик келиб чиқишига сабаб бўлиши мумкин.

7. «Қўлтиқ (туки)ни юлиш»

Қўлтиқ остида юнг ўсиши ҳар бир одам боласида бор нарса. Шу билан бирга қўлтиқ энг кўп терлайдиган ва энг кўп кирлайдиган жой. Шунинг учун шахсий озодалик масаласида бу жойга алоҳида эътибор берилади. Мусулмон одам қўлтиғи остидаги юнгни тез-тез тозалаб туриши лозим. Бу шариатнинг амри. Бир эмас, барча анбиё ва расулларнинг суннати. Аллоҳ таоло яратган асл хилқатнинг суннати. Аллоҳ таоло юборган самовий динларнинг суннати. Қўлтиқни тозалаш фақат унинг юнгини юлиш билан бўлмайди. Балки ўша юнгни қириш ёки бирор юнг туширадиган модда ила тушириш ҳам жоиз.

8. «Қовуқ (туки)ни қириш»

Бунда инсоннинг жинсий аъзоси атрофидаги юнгларни кетказиш кўзда тутилган. Бунда ҳам ўша ҳаром юнгларни қириш шарт эмас, балки, ҳар қандай қулай услугуб билан кетказилса бўлаверади. Мазкур жойларни озода тутиш ҳар бир эркагу аёлнинг соғлиги, ҳаёти учун нақадар муҳим эканлигидан динимизда бу масалага алоҳида эътибор берилган.

9. «Сув ила истинжо қилиш»

«Истинжо» деб инсоннинг икки чиқарув аъзосини сийдик ва ахлатдан тозалашга айтилади.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам, албатта, олдин тош билан тозаланиб олиб, кейин сув билан истинжо қилганлар.

10. «Мисъаб: «Ўнинчисини унутдим, менимча, оғизни сув билан тозалаш бўлса керак», деди».

Ушбу ҳадиси шарифнинг ровийларидан бирлари Мисъаб розияллоҳу анҳу «фитрат суннатлари»нинг ўнинчисини унугиб қўйган эканлар. Омонатга хиёнат қилмай очиғини айтганлар ва кейин ўз тахминларини, «менимча, оғизни сув билан тозалаш бўлса керак» деб баён қилганлар. Бу иш мисвокка қўшилиб кетишини эътиборга олсак, ўнинчи нарса бошқа бир амал эканлиги эҳтимоли кучаяди.

Уламо аҳли ўша ўнинчи нарса хатна қилишdir, дейдилар. Чунки бошқа ҳадиси шарифларда айнан хатна Фитрат суннатларидан эканлиги таъкид билан айтилган.

Хатна қилдириш суннатdir. Суннат бўлганда ҳам Исломнинг шиорларидан, хусусиятларидан бири саналган суннатdir. Агар бир юртнинг одамлари хатнани тарқ қилишга келишган бўлсалар, Ислом давлати бошлиғи уларга қарши уруш эълон қиласди. Ўғил болаларни кичиклик чоғида хатна қилдириш мусулмон халқларнинг тарқ қилмайдиган одатига айланганлиги яхши иш.

Хатнада закарнинг уч қисмини қоплаб турган юмшоқ тери кесилади. Ўша терини арабчада «қалафа» дейилади.

Ҳанафий мазҳаби бўйича боланинг ҳолига қараб хатнани кўтарадиган бўлганда қилинади. Етти кунлик болани хатна қилиш шарт эмас.

Шунингдек, заифлиги учун хатнага чидай олмайдиганларни ҳам хатна қилинмайди.

Хатна қилинмаган одам вафот этса, уни хатна қилинмайди.

Хатна ҳолида туғилган болани хатна қилинмайди. Агар хатна қилиниши лозим бўлган жойида баъзи бир тери бўлса, уни олиб ташлаб лозим бўлади.

Хатначининг айби билан хатна қилинган шахсга талофат етса, товон тўланади.

Хатна муносабати ила маросим қилиш машруъдир. Ўғил болаларнинг хатнасини изҳор қилиш суннат.

Ёшлигига хатна қилдирилмаганларни ҳам, шариат ҳукмларини бузмаган ҳолда, кейинроқ бўлса ҳам, хатна қилдириш уламо ахли томонидан тавсия қилинади.

Манба: hadis.islom.uz

